

Lucia Berlin: Siivoojan käsikirja ja muita kertomuksia

Berlinin novellikokoelma on pakko lukea yhdeltä istumalta – TIINA

VIERTAMO (18.5.2018)

Siivoojan käsikirja ja muita kertomuksia on **Lucia Berlinin** (1936-2004) parhaista novelleista koottu kokoelma, joka sai ilmestyessään todella positiivisen vastaanoton. Berlin kuuluu niihin kirjailijoihin, joiden tuotannon arvostus nousi korkeuksiin vasta kirjailijan kuoleman jälkeen. Vuonna 2015 Yhdysvalloissa julkaistu kokoelma nosti kirjailijan lähes jokaisen huulille, minkä myötä hänen novellejaan alettiin kääntää. Berlinin kokoelman on suomentanut **Kristiina Drews**, joka ottaa suomennoksessaan erinomaisesti huomioon Berlinin omaperäisen kielenkäytön niin sanatasolla kuin rytmisäkin. Kokoelman kertomuksiin Berlin on ottanut vaikutteita omasta elämästään, jossa hän taisteli alkoholismia vastaan, oli kolme kertaa epäonnistuneesti naimissa ja kasvatti neljä poikaa.

Siivoojan käsikirja koostuu 25 novellista, jotka sijoittuvat arkisiin paikkoihin, kuten pesulaan, ensiapupolille tai kouluun. Novellin päähenkilö on usein sairaalan työntekijä, opettaja tai neljän lapsen äiti, mikä jälleen kerran viittaa Berlinin omaan elämään. Novellien hahmot ovat hyvin samaistuttavia henkilöitä, ellei lukija satu olemaan eliittisukua. Berlin nimittäin osaa tuoda esiin myös elämän varjopuolet kaihtamatta yksityiskohtaisia kuvauksia esimerkiksi ihmiskehon eritteistä. Berlinin kuvaustyyli novelleissa onkin siis uskomattoman tarkkaa ja jopa raadollisen realistista:

”Vähän ajan kuluttua pölyn ja savun keskeltä alkoi erottua ihmisiä: heitä olikin joka puolella. He olivat vain saman värisiä kuin ympäröivä saasta, ja heidän rääsynsä olivat samanlaisia kuin jätteet, joiden keskellä he ryömivät. Kukaan ei kulkenut seisaallaan, vaan ihmiset ryömivät nelin kontin kuin uitetut rotat ja viskoivat tavaroita selkäänsä juuttisäkkeihin, jotka saivat heidät näyttämään kyttyräselkäisiltä elukoilta; he kiertelivät,

syöksähtelivät, kohtasivat, hieroivat neniä yhteen, matelivat tiehensä ja katsoivat kuin leguaanit dyynien taakse.” (s.190)

Realistinen kuvaus menee joskus jopa äärimmäisyyksiin, sillä Berlinin käsitys huumorista on todella absurdia:

”Kaikki hampaat oli vedetty. Yritin laskea tuolia alemmas polkimella, mutta osuin väärään vipuun; Pappa alkoi pyöriä tuolissa ympyrää, ja verta roiskui rinkiä lattialle.” (s. 46)

Suurimmassa osassa novelleista kertojana toimii minäkertoja, jonka voi kuvitella olevan itse Berlin, sillä novellit sijoittuvat hänen elämänkaarensa tapahtumapaikkoihin. Välillä lukijan onkin oikein muistutettava itseään siitä, että kyseessä ei ole omaelämäkerta vaan novellikokoelma, johon kirjoittaja on ammentanut omaa elämäkokemustaan. Berlinin muistot kaikuvat novelleissa henkilöissä, paikoissa ja tapahtumissa – ja etenkin alkoholismien kuvaamisessa.

Berlinin teksteissä korostuu kertojan ja yleisön vuoropuhelu. Esimerkiksi novellin *Riippuu näkökulmasta* alussa minäkertojan mukaan lukijat tarttuvat mieluummin tekstiin, joka on kirjoitettu yksikön kolmannessa persoonassa. Tämä minäkertojan tekemä huomio ikään kuin ivailee Berlinille itselleen, jonka novellit ovat useimmiten minäkertojan kuvaamia. Lisäksi novelleihin sisältyy usein jokin koukku, joka on Berlinille tyypillistä. Koukku voi olla parhaimmillaan yksi virke, joka kääntää novellin ylösalaisin. Kirjoittajan voikin kuvitella nauravan tuonpuoleisessa joka kerta, kun lukija häkeltyy novellin kulkusuunnan muutoksesta. Kertoja myös luottaa yleisönsä nokkeluuteen siinä, kun hän aikamuotojen vaihtelulla ja yksittäisillä sanoilla harppaa ajassa jopa vuosia eteenpäin kertomatta tätä kuitenkaan suoraan.

Berlinin kielenkäyttö – ja Drewsin suomennos – ovat vertaansa vailla. Novellien rytmit saavat lukijan välillä jopa hengästymään, kun taas toisinaan lukijalla on tilaa maistella sanoja yksi kerrallaan. Sanavalinnat ja asioiden kuvaaminen tekevät novelleista niin mehukkaita, että sanoihin haluaisi jäädä viipymään. Berlin onnistuukin mestarimaisesti käyttämään vertauksia ja metaforia olematta lainkaan liian kliseinen.

”Aurinko pilkotti kalvaan metallisena hehkuna läpi veden huurrelasipinnan.[–] Sardiiniparvi törmäsi häneen pisteliäänä kuin kylmät vesisuihkut.” (s. 177)

Jos *Siivoojan käsikirjasta* tulisi valita yksi novelli, jonka perusteella Berlinin koko tuotantoa voisi kuvata, valitsisin *Melinan*. Novellin koukku on uskomattoman taidokkaasti rakennettu niin, että lukija ei voi kuin hämmästyä Berlinin taituruutta saada lukija höynäytettyä novellin viimeisten sanojen aikana.

Lucia Berlin, Siivoojan käsikirja ja muita kertomuksia

Suomentanut Kristiina Drews Aula & co, s. 293

Tiina Viertamo opiskelee kirjallisuutta Jyväskylän yliopistossa